

EL FONS JOAN SALES A L'ARXIU DE LA FUNDACIÓ MERCÈ RODOREDA, DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

EULÀLIA MIRET I RASPALL
Institut d'Estudis Catalans
lmiret@iec.cat

1. *El llegat*

Per a contextualitzar el procés del llegat del Fons Joan Sales, cal tenir en compte el vincle de l'editora Maria Bohigas Sales, neta de Joan Sales, amb la Fundació Mercè Rodoreda, que va iniciar-se fa uns anys, com a directora de l'editorial Club Editor, arran de diverses consultes a l'arxiu personal de Mercè Rodoreda, així com diverses gestions referents a l'edició dels seus textos.

L'any 2017 Maria Bohigas va posar-se en contacte amb la Fundació, per plantejar-li un possible llegat del Fons Joan Sales, d'acord amb la senyora Núria Sales i Folch, filla de l'escriptor i editor. Aquesta iniciativa es va fonamentar bàsicament en dues raons: haver comprovat que la gestió arxivística i administrativa del Fons Mercè Rodoreda es portava a terme amb rigor i professionalitat, i reunir els materials afins de l'escriptora i el seu editor, tenint en compte la vinculació antiga de la família Sales amb Mercè Rodoreda, fet que donava un plus de qualitat a possibles investigacions i recerques futures sobre els dos autors.

El dia 11 de desembre de 2017, tècniques de la Fundació es van desplaçar a l'editorial per tal de veure i valorar els continguts i l'estat dels materials del fons, els quals van ser mostrats i comentats per l'editora, tot indicant els diversos tipus de documents, de temàtiques, i de formats que els componien. A partir d'aquell moment, es va planificar l'embalatge, el seu trasllat i la seva ubicació a les dependències de l'Arxiu de la Fundació Mercè Rodoreda, al carrer del Carme, 47, seu de l'Institut d'Estudis Catalans, a Barcelona.

El 12 de novembre de 2017, dia en què es complien trenta-cinc anys de la mort de Joan Sales, Núria Sales i el president de la Fundació Mercè Rodoreda de l'IEC, Joandomènec Ros i Aragonès, van signar el conveni de cessió del Fons Joan Sales, en un acte al qual també van assistir Maria Bohigas i Sales, Josep Massot i Muntaner, i Joaquim Mallfrè i Gavalrà, aquests dos darrers en representació de la Comissió Tècnica de la Fundació. El conveni signat va deixar establertes les condicions per a la custòdia arxivística del fons i la gestió dels seus usos futurs.

2. El volum i el contingut del fons

El volum del Fons Joan Sales, pel que fa als originals d'arxiu, correspon a cinc metres lineals de documentació, distribuïts provisionalment en trenta-set unitats documentals diverses (caixes, àlbums i carpetes bàsicament). Cal tenir en compte que, a banda, els fons consta d'una biblioteca complementària desada en cinc caixes, la qual conté l'obra editada de Joan Sales. Tot aquest fons és en format paper i el seu estat de conservació en general és bo.

La documentació que s'integra a l'Arxiu de la Fundació Mercè Rodoreda comprèn peces fonamentals per a investigar l'obra literària de Joan Sales, com ara les seves cartes a Mercè Figueras i Maria Planas des del front i l'exili o les poesies que esdevingueren *Viatge d'un moribund*. La construcció del seu projecte editorial es pot resseguir per mitjà d'epistolaris extensos amb Llorenç Villalonga, Xavier Benguerel, Ferran de Pol o la mateixa Mercè Rodoreda, les cartes originals de la qual es troben entre les peces cedides, així com la correspondència que Sales va mantenir amb agents i editors estrangers a partir dels anys cinquanta.

El Fons Joan Sales inclou, d'altra banda, documentació relativa a l'exili (correspondència familiar, salconduïts i certificats necessaris per a travessar fronteres, sortir del camp d'internament, sol·licitar feina, entrar a la República Dominicana, etc.) i a l'activitat literària sota el franquisme (expedients de censura, premsa d'època, privacions de passaport, *autos* de justícia, etc.)

Seguint un fil cronològic, el fons es pot dividir en els tres apartats següents:

Primer, època de la República i la Guerra Civil, del qual es pot destacar la correspondència familiar (sobretot amb els pares, i també amb Núria Folch), i cartes originals de Joan Sales a Mercè Figueras.

Segon, època de l'exili (1939-1948), que inclou documentació administrativa com ara salconduïts i permisos, manuals fets per Joan Sales quan donava classes en una escola d'ensenyament mitjà,¹ i originals de les *Poesies estonianes* (versions franceses dels seus poemes, que esdevingueren *Viatge d'un moribund*), els únics que es conserven de tota l'obra literària de Sales. També inclou cartes a Maria Planas, directora del sanatori de Puig d'Olena (Vallès Oriental), i a Mercè Figueras sobre la publicació de l'obra de Màrius Torres després de la seva mort, i diversos àlbums fotogràfics.

Tercer, època del retorn (1948-1983), en què destaquen els epistolaris de Mercè Rodoreda, de Llorenç Villalonga, de Xavier Benguerel, de Joan Fuster, de Ferran de Pol, de Bernard Lesfargues i de David Rosenthal, així com correspondència amb altres escriptors i gent del món literari, especialment aquells amb qui Sales va col·laborar o de qui va ser l'editor. També cal destacar documentació diversa sobre *Incerta glòria* (expedients de censura, premsa de l'època, corres-

1. Són quaderns de Coyoacán (Mèxic), corresponents a diverses temàtiques com anatomia, zoologia, astronomia, botànica, física i història, amb il·lustracions de gran qualitat.

pondència amb traductors). També és rellevant la documentació sobre Mercè Rodoreda (correspondència amb agents i editors estrangers per a les traduccions, especialment referents a *La Plaça del Diamant*), i finalment diversos àlbums fotogràfics.

3. L'actuació arxivística i la difusió del fons

Per tal de posar el fons a disposició dels investigadors i estudiosos, l'actuació arxivística que s'està portant a terme consisteix en quatre tasques diferenciades que se centren, en primer lloc, en la descripció dels documents, que actualment està en forma de pre-inventari, això és: la documentació s'està distribuint en blocs conceptuals que seran la base de la jerarquia temàtica del quadre de classificació que regirà el fons, i també serà l'embrió del catàleg definitiu que es crearà en forma de base de dades.

En segon lloc, la conservació i preservació dels documents, que ha consistit en netejar la documentació de plàstics i metalls, i, en paral·lel, la introducció de carpetes i caixes de conservació definitives.

Una vegada es disposi de l'inventari definitiu, es procedirà a la digitalització completa del fons per tal d'assegurar-ne la preservació en diversos formats (pdf, jpeg i tif), de cara el seu futur en digital.

I finalment, la difusió del fons es portarà a terme mitjançant la publicació de l'inventari i/o catàleg del fons a la pàgina web de la Fundació Mercè Rodoreda (<<http://www.mercerodoreda.cat>>), a la pàgina web de l'Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans (<<https://arxiu.iec.cat/>>), i s'integrarà a les col·leccions especials del Catàleg Col·lectiu de les Universitats Catalanes (<<http://colleccionsespecials.csuc.cat>>). Es preveu tenir enllestit l'inventari dins aquest any 2019, i de cara al 2020 completar la base de dades del catàleg, amb una acurada descripció de cadascun dels documents que formen aquest preuat fons.